

Творчість Катерини Василівни Білокур (1900-1961 рр.) є одним з найяскравіших і найбільш самобутніх явищ в історії українського образотворчого мистецтва ХХ ст. Її художній доробок становить унікальний феномен, оскільки розвинувся поза межами класичної академічної традиції, поєднавши глибокі народні естетичні традиції, філософський символізм і неповторну живописну техніку. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення ролі самобутнього таланту в контексті світового наївного мистецтва, а також аналізу впливу творчості К. Білокур на формування національної культурної ідентичності. Метою статті є комплексний аналіз життєвого шляху, творчої періодизації та жанрово-тематичних особливостей живопису художниці, а також визначення її світового значення.

Катерина Василівна Білокур народилася 7 грудня 1900 р. у с. Богданівка на Полтавщині у звичайній селянській родині. З раннього дитинства в ній проявився непересічний хист до малювання. Однак, через сімейні обставини, зокрема, відсутність фінансової можливості, вона не змогла отримати професійну художню освіту. Цей факт став вирішальним у формуванні її унікального, самобутнього стилю. Відсутність академічної підготовки спонукала художницю до самоосвіти та самотужнього формування художніх навичок, що стало визначальним для її творчої індивідуальності. Вона не лише наполегливо малювала, а й займалася експериментами з матеріалами: виготовляла власні пензлі з котячої шерсті та щетини, а також самостійно створювала фарби з рослинних пігментів. Цей унікальний досвід дозволив їй досягти надзвичайної точності в зображенні та розробити багату кольорову палітру.

Попри ранній початок творчості, перші публічні роботи Катерини Білокур з'явилися лише у 1930-х рр. Справжній прорив стався у 1940 р., коли на виставці в Полтаві на її картини звернула увагу відома українська співачка Оксана Петрусенко. Завдяки її втручанню, роботи художниці потрапили до київських мистецтвознавців, які високо оцінили її самобутній талант. Ця подія поклала початок її широкому визнанню. Основними етапами та досягненнями в подальшому життєвому шляху, сповненому труднощів і самозречення, стали: початок широкого визнання у 1940 р. та отримання високого звання Народного художника України у 1956 р., що стало офіційним визнанням її внеску в національну культуру. Творчість К. Білокур є унікальним феноменом, оскільки її самобутній талант розвинувся поза межами академічної освіти, поєднавши народні естетичні традиції та глибокий філософський символізм.

Творчий шлях Катерини Білокур можна умовно розділити на три основні періоди, кожен з яких відзначається характерними рисами. Ранній період (1930-ті – початок 1940-х рр.) характеризується формуванням індивідуального стилю, експериментами з натюрмортами та квітковими композиціями. Роботи цього часу, такі як «Берізка», 1934 р. (рис. 1) чи «Натюрморт з гарбузами», 1939 р., ще не мають віртуозної деталізації, що стане її візитівкою пізніше. У них відчувається вплив народного мистецтва: площинність зображення, лінеарність та дещо умовне трактування об'єктів. Проте вже тоді виявляється головна риса – глибока любов до природи та щирість.

Зрілий період (середина 1940-х – 1950-ті рр.) є найпродуктивнішим і найяскравішим етапом її творчості. Саме тоді створюються шедеври, що принесли їй світову славу: «Квіти за тином», 1935 р., «Поле у колгоспі», 1948-1949 р. (рис. 3), «Цар колос», 1949 р. (рис. 4). Характерними рисами цього етапу є: віртуозна деталізація, де кожна пелюстка промальована з надзвичайною точністю; багат шаровість і колористична насиченість, що давала змогу досягти ефекту глибини та об'єму; а також синтез реалізму та декоративності, коли реалістичне зображення будується за принципом орнаменту, що нагадує народну вишивку.